

FÂTİR

﴿ ۳۵ ﴾ سُورَةُ فَاطِرٍ

«Fâtır» veya «Melâike» sûresi denilen bu Sûre dahi mekkîdir.

Âyetleri - Son Medenî ve Şamî ta'dadında kırk altı, bâkisinde kırk beştir.

Kelimeleri - Yedi yüz yetmiş yedidir.

Harfleri - Üç bin yüz otuz.

Fasılası - ا . ب . ز . د . ن . م . ر harfleridir.

Bu Sûrei celîle, sûrei «Sebe'» de halkı cedîdi inkâr eden kâfirlerin rağmine islâm ile yeni bir âlemin

yaradılmakta olduğunu tebşir ediyor gibidir ki ilk âyeti ile vechi tesmiyesi de anlaşılmaktadır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
﴿١﴾ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ
رُسُلًا اُولٰٓئِ اَجْنَحَةً مَّثْنٰی وَثُلٰثَ وَرُبَاعًا یَزِیْدُ فِی الْخَلْقِ مَا یَشَآءُ
اِنَّ اللّٰهَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ﴿٢﴾ مَا یَفْتَحِ اللّٰهُ لِلنَّاسِ مِنْ
رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكٍ لَهَا وَمَا یُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهٗ مِنْۢ بَعْدِهٗ وَهُوَ
الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ ﴿٣﴾ یَا اَیُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ
عَلَیْكُمْ هَلْ مِنْۢ خَالِقٍ غَیْرُ اللّٰهِ یَرْزُقُكُمْ مِنْ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ
لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاَنۢی تُوَفَّكُوْنَ ﴿٤﴾

Sh:»3971

﴿٤﴾ وَاَنْ یُّكٰذِبُوْكَ فَقَدْ كٰذَبْتَ رُسُلًا مِنْۢ قَبْلِكَ وَاِلٰی اللّٰهِ
تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ ﴿٥﴾ یَا اَیُّهَا النَّاسُ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ فَلَا
تَغْرَسُوْكُمْ الْحَیْوةُ الدُّنْیَا وَلَا یَغْرَسُكُمْ بِاللّٰهِ الْغُرُوْرُ ﴿٦﴾ اِنَّ

الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا
مِنَ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿٧﴾ الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٨﴾

Meali Şerifi

Hamd Allaha, o Gökleri, Yeri yaratan ve Melâikeyi kılan fâtıra: kanadlı kanadlı elçiler, ikişer üçer dörder,
halkte dilediği kadar ziyade eder, hakikat Allah her şey'e kadirdir 1 Allah, insanlara rahmetinden her neyi
açarsa onu tutacak, kısacak yoktur, her neyi de tutar kısarsa onu da ondan sonra salacak yoktur, öyle azîz,
hakîm odur 2 Ey insanlar! Allahın üzerinizdeki ni'metini anın, Allahın gayrı bir hâlık mı var? Size Gökden ve
Yerden rızık verir, başka tanrı yok ancak o, o halde nasıl çevirilirsiniz? 3 Ve eğer seni tekzip ediyorlarsa
bundan evvel bir çok Resuller de tekzip olundu, bütün işler Allaha irca' olunur 4 Ey insanlar! Haberiniz
olsun ki Allahın va'di muhakkak haktır, sakın o Dünya hayat sizi aldatmasın ve sakın o mağrur Şeytan sizi

Allaha da

Sh:»3972

mağrurlandırmazın 5 Haberinizi olsun ki Şeytan size düşmandır, siz de onu düşman tutun, çünkü o etrafına toplanan hizbini ancak eshabı Saîrden olsunlar diye da'vet eder 6 Küfredenler, onlar için şiddetli bir azâb var, iman edip salih ameller işleyenler, onlar için de bir mağrifet ve büyük bir ecir var 7

1. ﴿فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ Göklerin ve Yerin fâtiri - ya'ni bütün âlemi yokken

yaradan fitratını ibtida' edip ibda' eden, yâhud yaran, ademden vücûde çıkaran ve yine yaracak, «

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ» ve «إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ» hükümünü icra edecek

olan.

Sûrei «En'am» da dahi geçtiği üzere «فطر» esasen yarmak ma'nâsındadır. Ragıb uzunluğuna yarmak

der, bundan bir misal sebkemeksizin ilk olarak yaratmak ma'nâsına mütaeref olmuştur. Bu ma'nâca fâtir,

iycadı evvele nâzırdır. Ve mâzîy ma'nâsına olacağı için izafeti ma'neviyye olarak ma'rife olup lafzai celâleye

sıfat olmuştur. Bu surette Âhirete, neş'eti saniyyeye işareti, intikalî ve istidlâlî olmuş olur. Maamafih ba'zı

müfessirinin dediği gibi yarmak ma'nâsından fâil olması da melhuzdur. Bu surette biz bundan «

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ» mantukundaki inifitârı da anlamak isteriz ki bunda icadî uhrevî dahi

tensis olunmuş olur. Ancak yaradacak demek olan bu ma'nâ istikbale âid olduğu için fâtır, âmil olarak

izafeti lafziyye olacağından ta'rif iktisab etmez ve Allah ismine sıfat olamamak lâzım gelir. O halde iki ihtimal

kalır: birisi bedel yapılmak, birisi de « مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ » gibi ıstımrar ve sebat kasdolunarak

maziy ve istikbale şamil olmaktır. En münasibi de budur. O halde hem icadı evveli ve hem icadı saniyi

tazammun ederek ma'nâ işaret ettiğimiz gibi şu olur: Semavat ve Arzı yaran ve yaracak olan, Dünyayı

yarattığı gibi Âhıreti de yaratan ﴿ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا ﴾ ve Melekleri elçiler yapan -

ya'ni kendisinden kullarının şuurlarına tebliğ vasıtaları, Peygamberlere vahiy, salihine ilham,

akıllara

Sh:»3973

fikri savab getiren vasıtalar, yâhud kudretinin âsârını halkına iysal edici vasıtalar kılan, öyle ki «

أُولَىٰ أَجْنَحَةٍ مِّثْنَىٰ وَثُلُثَ وَرُبَاعٍ » ikişer, üçer ve dörder müteaddid ecnihalı -

ECNİHA, cenahın cem'idir. Cenah da kanad demektir. Ma'ruf olan budur. Bir şey'in kanat ve kol gibi

şu'belerine ve cihetlerine dahi itlak olunur. Melâikenin cenahlarının hakikati ve keyfiyeti nasıl olduğunu

ise Allah bilir. Maamafih cihet ile te'vil edenler de olmuştur. İfadenin siyakından anlaşıldığına göre burada zikrolunan adedler ta'yin ve tahsis için değil, çokluğu beyan içindir. Binaenaleyh dörtten yukarı yok demek

değildir. Filhakıka Buharî, Müslim, Tirmizî « لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى »

âyetinde İbni Mes'ud Hazretlerinden rivayet etmişlerdir ki Resulullah Cibrili altı yüz kanadla görmüştür.

Tirmizînin Hazreti Aişeden rivayetine göre de Resuli ekrem sallallahüaleyhi vesellem Cibrili kendi

suretinde ancak iki defa görmüştür. Bir kerre Sidrei müntehanın yanında bir kerre de Ciyad içinde ki altı

yüz kanadı vardı, ufku seddetmişti اهـ . Filvaki' dörtten ziyade olabileceğini de anlatmak için buyuruluyor

ki ﴿يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ﴾ halkta dilediği kadar ziyade eder - Binaenaleyh

Melâikenin kanadlarını daha ziyade yapabileceği gibi, diğer mahlûklarında da dilediği ziyadeyi yapabilir.

Meselâ güzel yüzler, güzel sesler, güzel saçlar, güzel hatlar, gözlerde melâhat, kamette letafet surette

tenasüb, a'zâda tamamlık, kuvvette şiddet, akılda kesginlik, reiyde cezalet, kalbde şecaat, nefiste semahat,

lisanda talâkat, tekellümde liyakat, işte beceriklilik ilh... Neler, ne kemaller, ne ziyadelikler yaratır.

Binaenaleyh Allahın yaradışını mahdud suretlerle tahdide kalkışmamalıdır.

﴿إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ şübhesiz ki Allah, her

şey'e

kadirdir. Onun için 2. ﴿مَا﴾ - şartıyye ﴿يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ﴾ Allah,

insanlara rahmetinden her neyi açarsa - rahmeti hazinesinden her hangi bir rahmeti, maddî veya ma'nevî

her hangi lûtf-ü ni'meti açar saliverirse ﴿فَلَا مُمْسِكَ لَهَا﴾ artık onu, o rahmeti başka tutacak

yoktur. - Yağar da yağar, feyzî ilâhî coşar da coşar. ﴿وَمَا يُمْسِكُ﴾ her neyi de tutarsa

﴿فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ﴾ onu da ondan başka salacak yoktur.

﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ ve o öyle azîz öyle hakîmdir. - Azîz, irâdesine kudretine karşı

gelmek ihtimali yok, hiç bir kayd-ü şartın te'siri altında bulunmıyan, hiç bir kanun ile mukayyed olmıyan,

istediği harikayı yapan galibi gayri mağlûbdur. Bununla beraber hakîmdir de izzet ile fâil olduğu gibi hikmet

ile de fâildir. Sun'undan hikmetler, kanunlar çıkar, bu sâyede ilimler fenler edinilerek esbabına teşebbüsle

ni'metlerine irilir. Izzeti hududuna yanaşılmaz, ya'ni hikmeti âsârından sa'y-ü kesb ile istifade edilir. Izzet ve

rahmetiyle Peygamber, kitab gönderir, hikmetiyle din ve ilim öğretir. 3.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ﴾ ey insanlar: bütün

insanlar! Allahın üzerinizdeki ni'metini düşünün - düşünün ki sizi izzet ve hikmetinden müstefid etmek

üzere mazheri emanet olan insan yaratmış ﴿هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ﴾ Allahın gayri bir

hâlik mı var? - Ne için siz onun ni'metini düşünmeyip, Allah için çalışmayıp da başkalarına kul olacaksınız

﴿يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ o size Gökten ve Yerden rızık veriyor - eğer o,

vermezse diğer vasıtaların hepsi hükümsüz kalır, çünkü şimdi geçtiği üzere onun imsâk ettiğini

başkasına

Sh:»3975

koyuveremez ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ ondan başka kulluk edilecek Tanrı yok

﴿فَأَنْتَى تُؤَفِّكُونَ﴾ o halde siz nasıl çevrilirsiniz - nasıl olur da ona şirk koşar, başkalarına

tapasınız? 4. ﴿وَإِنْ يَكْذِبُونَ﴾

- Bu âyet Peygambere tesliyetir. 5. ﴿إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ Allahın va'dı muhakkak hakır.

- Âhîret gelecek, o mücazat ve mükâfat her halde olacaktır. O halde

﴿فَلَا تَغْرَسَنَّكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا﴾ sakın Dünya hayat sizi mağrur etmesin, aldatmasın -

bu gün keyfimize bakalım da yarın ne olursa olsun demeyin. Dünyaya dalıp da uhrevî vazifelerinizi

unutmayın, Dünya için Âhîretinizi fedâ etmeyin, çünkü gençlik uçup ihtiyarlık çöktüğü gibi Dünya her ne

olsa bir ru'ya gibi gelir geçer, Âhiret, ebedî olmak üzere gelir çatar

﴿وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ﴾ ve sakın o çok aldatıcı mağrur Şeytan sizi Allah ile de

aldatmasın, Allaha da mağrur etmesin - ya'ni Allah kerîmdir, Allah gafûr, rahîmdir, Allah her şey'e vekîldir

diyerek günahlara, atâletlere, sefahetlere sevk etmesin, vazifelerinizi sui isti'mal ettirmesin. Filvaki' Allah

öyledir. Fakat öyledir diye mağrurlanmak, Allah saygısını duymamak izzet-ü celâlini hisaba almamak,

Allahın ikabını tanımamak gibi bir cinayet ve aynı zamanda Allahın iyman ile çalışan sâlih kullarına mev'ud

olan ni'metlerinden mahrumiyettir. Çünkü küfür ve küfrân edenlere şiddetli azâb, iyman ile sâlih amellere

çalışanlara mağrifet ve büyük ecir vardır. Bunu mukayese ile takrir için buyuruluyor ki:

﴿٨﴾ أَفَمَنْ زِينَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَاهُ حَسَنًا فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ
يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبُ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٍ إِنَّ
اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٩﴾

Sh:»3976

﴿٩﴾ وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَّاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ إِلَى

بَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ ﴿١٠﴾
مَنْ كَانَ يُرِيدُ العِزَّةَ فَلِلَّهِ العِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الكَلِمُ
الطَّيِّبُ وَالعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ
عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ ﴿١١﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ
تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا
تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي
كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١٢﴾ وَمَا يَسْتَوِي البَحْرَانِ
هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمَنْ كُلَّ
تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حَلِيَّةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الفُلْكَ
فِيهِ مَوَآخِرَ لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٣﴾

Sh:»3977

﴿١٣﴾ يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى ذَلِكَمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ
المُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ﴿١٤﴾

اِنَّ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ
وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ﴿١٠٠﴾

Meali Şerifi

Ya artık o kimse de mi ki? Kötü ameli kendisine allanmış pullanmış da onu güzel görmüş, şübhe yok ki

Allah dilediğini şaşırır, dilediğini doğru yola çıkarır, o halde nefsin onlara karşı hasletlerle geçmesin, çünkü

Allah onların bütün san'atlerini bilir 8 Allah odur ki rüzgârları göndermiştir, derken bir bulut kaldırır, derken

onu ölmüş bir beldeye sevk etmişizdir, derken onunla Arza ölümünden sonra hayat vermekteyizdir, işte

nüşur böyledir 9 Her kim izzet istiyorsa bilsin ki izzet tamamıyla Allahındır, ona hoş kelimeler yükselir onu

da ameli sâlih yükseltir, kötülükler kuranlara gelince onlara şiddetli bir azâb vardır, ve onların tuzakları hep

tarmar olur 10 Hem Allah sizi bir topraktan, sonra bir nufteden yarattı, sonra sizi çiftler kıldı, onun ilmine

iktiran etmeksizin ne bir dişi hâmil olur ne de vaz'eder, bir yaşatılana çok ömür verilmek de, ömründen

eksiltmek de behemehal bir kitabda yazılıdır, şübhe yok ki o Allaha göre kolaydır 11 Hem iki deniz müsvavi

olmuyor, şu tatlı, hararet keser, içerken kayar, şu da tuzlu, yakar kavurur bununla beraber her

birinden

Sh:»3978

bir taze et yersiniz ve bir ziynet çıkarır giyinirsiniz, gemileri de görürsün onda yarar yarar giderler, fadlından nasib arayasınız diye ve gerek ki şükredesiniz 12 Geceyi gündüze sokuyor, Şems-ü Kameri ram etmiş her biri (müsemma bir ecele) mukadder bir gayeye akıp gidiyor, işte bu gördüklerinizi yapan Allah, rabbınız, mülk onun, ondan beride çağırıklarınız bir kıtmîr idare edemezler 13 Kendilerine duâ ederseniz duânızı işitmezler, işitseler bile size cevabını veremezler, Kıyamet günü de şirkinize küfredeler, sana bir habîr gibi haber veren olmaz 14

8. ﴿اَفَمَنْ﴾ ya artık o kimse de mi ki - « فا » aşağı yukarıya tefrî', « همزه » de bu tefrî inkâr

içindir, haber mahfuztur. Ya'ni iman edip sâlih ameller yapan kimselere mağrifet ve büyük bir ecir var diye

onun zıddı olan o mağrur kimse de mi onun gibi olacak ki ﴿زَيْنَ لَهُ سَوْءَ عَمَلِهِ﴾ kendisine

kötü ameli tezyin edilmiş, hırsı şehvetle allanmış pullanmış cazibeli, hem zevkına, hem menfaatine uygun

sonu iyi gelecek bir amel gibi hoş gösterilmiş ﴿فَرَاهُ حَسَنًا﴾ de onu güzel görmüş - vehm-ü

hevassı aklına galebe etmiş, şehevatının humarı gönlünü gözünü bürümüş.

استقى حتى ترانى حسنا عندى القبيح

öyle içirim ki nihâyet beni görürsün: çirkin indimde güzel diyen bedmest gibi tersi dönmüş, bâtılı hak,

kötüyü iyi, fenalığı güzel görür olmuştur. İşte Dünya hayata mağrur olan bu hâle geleceği gibi Allah gafûr

diye masiyete ısrar eden mağrurlar da bu hâle gelir. Bir insan böyle kötüyü iyi görecekt kadar da şaşgın ve

vicdansız nasıl olur diye hayret etme ﴿فَإِنَّ اللَّهَ﴾ çünkü Allah

﴿يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ dilediğini şaşırır, dilediğini de yola yatırır.

-

Sh:»3979

Peygamberlerine ve onlara uyanlara hidayet verdiği gibi Şeytanlara ve onlara uyanlara da delâlet verir.

﴿فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٍ﴾ onun için nefsin onlara hasretlerle

teessüflerle geçmesin - üzülme de vazifene bak ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾

Allah onların ne san'atler yaptıklarını ve yapacaklarını da bilir - ya'ni onları ibtida öyle şaşırtması, hikmetsiz

ve sırf cebrî olmadığı gibi sonunda da yaptıklarını yanlarına bırakacak değildir. - Şübhe yok ki kötüyü iyi

gören akıbetinde iyilik görecektir. Elbette onlar ameli sâlih yapan mü'minler gibi mağrifet ve ecre nâil

olacak değiller, bir gün gelip belâlarını bulacaklardır. Ya o nasıl ve ne zaman olacak denilirse bunun bir

inkılâb ve nüşur ile olacağı anlatılmak üzere buyuruluyor ki 9.

﴿كَذَلِكَ النُّشُورُ﴾ ilâ - ﴿وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ﴾ işte nüşur da

böyledir. - Böyle bir inkılâb ile durgun hevaları harekete getirerek Semâya yükselecek bulutlar gibi

kabiliyetli anasırı feveran ettirerek faideli rüzgârlara benzer ilâhî bir cereyanın sevk-u idaresiyle bir ölü

beldeye nasıl bir hayat veriliyorsa hesab için ölümlerin dirilmesi demek olan nüşur, ya'ni ba's ba'delmevt de

işte öyle bir kıyam ve kıyamet iledir. (Nüşur kelimesi için Sûrei Furkân'a bak).

10. ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ﴾ Her kim izzet istiyorsa - zillet ve hakareten kurtulup

şerefli, haysiyetli, kuvvetli olmak arzu ediyorsa ﴿فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا﴾ bilsin ki izzet

temamiyle Allahındır. - Dünyada da Allahındır, Âhırette de Allahındır. - Binaenaleyh izzet isteyen şuna buna

tapmakla kendisini zelîl etmemeli, hepsini geçip Allaha yükselmelidir. Fakat

﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ﴾ ona hoş kelimeler yükselir.

Sh:»3980

KELİMİ TAYYİB, başta kelime-i tevhid: « لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ » olmak üzere tesbih, tahmid,

tekbir, duâ, istiğfar ve ezkâr gibi hoş kelimelerin hepsine şâmindir. Ve bunların Arş-ı ilâhîye yükselip de «

إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عَلِّيْنِ ط» buyurulduğu üzere makbul ameller defterine

yazılması ancak bunları tehkuk ve tasdik ettirecek sâlih amellere ıktiran ile olur. Hazreti Peygamber

sallâllahü aleyhi vesellemden varid olduğu üzere «

سَبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ» kelimi

tayyibdir. Bir kul bunu dediği vakit Melek onunla Semaya çıkar, onu vechi Rahmana arz eder, fakat ameli

sâlih olmazsa kabul olunmaz. Yine hadîste varid olmuştur ki: Allah tealâ bir kavli amelsiz kabul buyurmaz

ve kavli de ameli de niyetsiz kabul buyurmaz, kavli, ameli, niyeti de ancak sünnete isabet ile kabul

buyurur. Hâsılı izzete nâil olmak kavli ve fi'li güzel taat ile olur. Yoksa gurur ve atalet, şeytanet ve seyyiat ile

değil, çünkü ﴿وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ﴾ seyyiat, türlü türlü kötülöklere tedbir

alan, şeytanet ve entrika ile uğraşanlara veya mürâilik yapanlara gelince

﴿لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ﴾ dur. - Kureyşin

dârünnedvede Peygambere yapmak istedikleri mekirler gibi bozuk çıkar, başlarına geçer.

Allahın izzeti ve ba's-ü nüşurun sıhhati diğer âyetle de tavzih olunarak buyuruluyor ki:

11. ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ الْخ﴾ - Bu öyle bir hakıktır ki maymundan

yaratıldıklarını iddia edenler bile daha evvel topraktan, sonra da bir nutfeden geldiklerini inkâr edemezler.

Silsilei istidlâlde bir halka daha itiraf etmiş olur. Bütün bunlar Allah tealânın tabiatler üzerindeki izzet ve

hâkimiyetini gösterir. Netekim ﴿ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا﴾ sonra sizi çiftler yaptı - o nutfeden

sâde erkek değil, dişiler de yaptı ve izdivac kanununu vaz'eyledi, hem bunları

Sh:»3981

﴿وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ﴾ her yapıp da bırakıvermedi

hangi bir dişinin hamli ve vaz'ı hamli hep onun ilmiyledir. - Binaenaleyh gizli günah yapmak isteyenler de

bilmelidirler ki Allah yaptıklarını bilir ﴿وَمَا يَعْمرُّ مِنْ مَعْمَرٍ﴾ ve ne yaşatılana çok ömür

verilmesi ﴿وَلَا يَنْقُصُ مِنْ عُمُرِهِ﴾ ne de ömründen eksiltilmesi - ya'ni doğmadan ölmesi

veya az yaşaması veya yaşadıkça ömrünün tükenmesi - olmaz ki ﴿الَّا فِي كِتَابٍ ط﴾ her

halde bir kitabda yazılı olmasın - ya'ni hiç birisi gelişi güzel bir tesadüf ile değil, her biri behemehal ilmi

ilâhîde mukadder ve levhı mahfuzda yazılmış olarak vaki' olur. Bu kadar cüz'iyat nasıl ma'lûm olabilir diye

istib'ad de etmemelidir. ﴿انَّ ذٰلِكَ عَلٰى اللّٰهِ يَسِيرٌ﴾ çünkü o, Allaha göre kolaydır,

onun için ona göre ba's de kolaydır. 12. ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانُ﴾ bu da tabiatın hâkim

olmadığını isbat eder. - Burada mü'min ile kâfirin veya dâri islâm ile dâri küfrün de temsil tarikile farkına bir

işaret vardır. Biri tatlı biri acıdır. ﴿لَحْمًا طَرِيًّا﴾ taze et -evet, acı denizde tatlı balık oluyor, acı

sularda da. Demek ki muhîtin tabiatı fevkında hâlikın te'siri böyle de görülüp duruyor

﴿وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلِيَّةً تَلْبَسُونَهَا﴾ giyineceğiniz bir hilye, bir ziynet de çıkarıyorsunuz

- inci mercan gibi takılan ziynetler. Lâkin bunların tatlı sulardan çıkarıldığı ma'lûm olmadığına göre «

﴿يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ﴾ bu da «من كل

izzeti ilâhiyenin zaman üzerinde dahi hâkim olduğunu ve bütün inkılâbatın onun hukmiyle cereyan ettiğini

gösterir.

Hulâsa

﴿ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا
يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ﴾

KITMÎR, esasen hurma ile çekirdeğinin arasındaki ince zar veya çekirdeğin arkasındaki ince pürüz

demek olup sonra hakîr ve küçük olan şeyler de mesel olmuştur. Netekim lisanımızda «Nıkır Kıtır» diye

ma'ruftur. 14. ﴿وَلَا يَنْبِئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾ Sana bir habîr gibi, ya'ni habîr olan Allah gibi

haber veren olmaz, Allahdan başkası Peygamberlik veremez.

﴿١٥﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ
الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿١٦﴾ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ
﴿١٧﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿١٨﴾ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ
أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ
ذَاقِرْبَىٰ ۗ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا
الصَّلَاةَ ۗ وَمَنْ تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۗ وَالَّذِي اللَّهُ الْمَصِيرُ
﴿١٩﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾ وَلَا الظُّلُمَاتُ

وَلَا النُّورُ ﴿٢١﴾

Sh:»3983

﴿٢١﴾ وَلَا الظُّلُّ وَلَا الحرُّورُ ﴿٢٢﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ
وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي
الْقُبُورِ ﴿٢٣﴾ إِنَّ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿٢٤﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ
بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٥﴾ وَإِنْ
يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
وَبِالزُّبُرِ وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿٢٦﴾ ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا
فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٧﴾

Meali Şerifi

Ey insanlar! sizsiniz hep Allaha muhtac fukara, Allah ise zengin o, hamd ile öğülecek veliye ni'met o 15

Dilerse sizi giderir ve yeni bir halk getirir ve Allaha göre bu zor bir şey değildir 16 Hem günah çeken bir

nefis, başkasının günahını çekmeyecek, yükü ağır basan onun yükletilmesine çağırsa da ondan bir şey yüklenilmiyecek, isterse bir yakını olsun, fakat sen ancak o kimseleri sakındırırsın ki gaybde rablarının haşyetini duyarlar, namazı dürüst kılarlar, temizlenen de sırf kendisi için temizlenir, nihayet gidiş Allahadır 17 Ne kör ile gören, müsavi olur 18 Ne zulûmat ile nûr 19 Ne de zıll ile harûr 20 Ölüler de müsavi olmaz diriler de, gerçi Allah her dilediğine işittirirse de sen kabirlerdekine işittirecek değilsin 21 Sen sade bir nezîrsin 22 Muhakkak ki seni hakk ile hem

Sh:»3984

bir beşîr hem bir nezîr gönderdik, hiç bir ümmet de yoktur ki içlerinde bir nezîr geçmiş olmasın 23 Seni tekzip ediyorlarsa bunlardan evvelkiler de tekzip etmişlerdi, onlara Peygamberleri beyyinelerle, suhuplarla ve nurlu kitab ile gelmişlerdi 24 Sonra ben o küfredenleri tuttum alıverdim, o vakit inkârım nasıl oldu? 25

15. ﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾ Sizsiniz Allaha muhtac fukara «

﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ﴾ cümlesinde müsnedin ta'rifi kasr ifade eder. Ya'ni din ve ibadet Allahın ihtiyacı

değil, insanların ihtiyacıdır. Hem mahlûkat içinde Allaha ihtiyacı en çok fukara, sâde insanlardır. İnsan «

﴿خُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا﴾ mantukunca zayıf olarak yaratılmış olmakla hangi mertebede olursa

olsun hiç bir zaman Allaha ihtiyacdan kurtulamıyacağı gibi emaneti hâmil olan insan ruhunun duyduğu

ihtiyac o kadar çoktur ki onun yanında sair mahlûkata fakîr bile denmez. İnsanın bu ihtiyacını tatmin etmek

için de Allahdan başka ma'bud bulunmaz. Başkaları bir kıtmîre bile malîk değil ﴿وَاللَّهُ﴾ Allah ise

﴿هُوَ الْغَنِيُّ﴾ ganiyy o - hiç bir ihtiyacı olmayan ve her şeyden müstağni, tam ma'nâsiyle zengin

ganiyy o, yalnız odur. O sizin ibadetinize muhtac olmadığı gibi bütün ihtiyaçlarınızı tatmin edebilecek

kudrete de mâlikdir öyle amma bakalım korur gözetir mi dersiniz? Hem ﴿الْحَمِيدُ﴾ hamîd o -

hamd-ü şükr ile kendisine ta'zîm ve ibadet olunacak veliyyi ni'met de ancak odur. Hakıkatte ondan başka

mün'im, ondan başka şayanı hamd-ü ta'zîm yoktur. Onun için dilediklerinizi verirse ancak o verir, hem o,

kendisine hamd ettirmesini bilir. O öyle ganiyy, hamîddir ki 16.

﴿إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ dilerse sizi giderir de yep yeni bir

halk getirir. - Hamdetmek istemiyen siz nankörleri def eder de yerinize hiç

bilmediğiniz

Sh:»3985

başka bir kavm, hamdedecek bir Devlet getirir, yâhud Yer yüzünde bütün insanları ifna eder, siler süpürür

de hiç görülmedik bam başka bir yeni mahlûk, tanımadığınız bir âlem yaratır 17.

﴿وَمَا ذُكِرَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ﴾ ve Allaha göre bu: olmaz bir şey de değildir. - Çünkü «
﴿انَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾» bununla beraber

Allah tealânın adaleti ihtar olunarak buyuruluyor ki 18.

﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ﴾ hem vizir çeken bir nefis diğerinin vizirini çekmez.

-

VİZR, ağırlık, ağır yük, ağır günâh, vebâl demektir. Burada günâhın cezasının ağırlığı demektir. Herkes

kendi günâhından mes'ul olur. Kendi günâhının cezasını çeker, netekim «her koyun kendi bacağından

asılır» deriz. Zalimlerin, cebâbirenin yaptığı gibi birinin günâhı diğerine yükletilmez, Ankebut Sûresinde «

﴿وَلِيَحْمِلَنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ﴾» buyurulmuş olması da buna münafî

değildir. Çünkü o hem dall hem mudill olanlar hakkındadır. Başkasını da sapıtmağa çalışanlar hem

dalâletlerinin, hem idlâllerinin vizirini çekerler ki ikisi de kendi vizirleridir. Netekim «

﴿مَنْ سَنَّ سَنَةً سَيِّئَةً فَلَهُ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا﴾» her kim bir kötü âdet

çıkırırsa ona hem onun vizri hem de onu işliyenlerin vizri vardır.» Hadîsi de böyledir. Ya'ni diğer işliyenler

çekmiyecek demek değil, o onların hepsi kadar da fazla çekecek demektir. Demek ki birisi şunu şöyle yap

da günâhı varsa benim boynuma olsun diye kefalet ederek diğeri bir günâha sokarsa o boynuna aldığı

günahı çekmeyecek değildir. Ancak sevkettiği kimseyi kurtarmış olmayacak, onun çekeceğini çekmeyecek,

birisi aldandığının cezasını çekecek, birisi aldattığının cezasını çekecektir. Şu « مُثْقَلَةٌ » ta'birinde

bunlara bir işaret de var gibidir ﴿وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا﴾ yükü ağır basan,

çok ağır yük altında bulunan günahkâr bir nefis, yükünün başkası tarafından alınıp yüklenilivermesine

çağırorsa, yalvarsa da

Sh:»3986

﴿لَا يُحْمَلُ مِنْهُ شَيْءٌ﴾ ondan hiç bir şey yüklenilmez. - Rıza ve ihtiyar ile de yüklenilmez,

cebren de yüklenilmez. Çünkü o Kıyamet günü «

لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا
﴿وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ﴾ gerekse bir yakını
« شَفَاعَةٌ » günüdür. Lâ bey'un fihi velâhılâldir.

olsun - ya'ni çağırın veya çağırılan bir yakını bile olsa yine yüklenilmez o halde Allahın emaneti gibi

Göklerin ve Yerin çekemediği ağır bir yükü yüklemiş olan insan bir de o emanete hıyanet ederek ve şunu

bunu idlâl eyliyerek sen yap da günâhı benim boynuma olsun demek gibi başkalarının vizrini de boynuna

almağa kalkışmamalı, diğer bir takımı da öylelere uyup günâhı varsa filânın boynuna diye kendini nâre

yakmamalıdır. ﴿انَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ﴾ fakat ya Muhammed, sen bu inzarı ancak şol kimselere

duyurur, ancak öyle kimseleri sakındırırın ki ﴿يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ﴾ rablarına

gaybde, ya'ni henüz huzuruna varmadan gıyabda haşyet beslerler, Allah korkusu, Allah saygısını duyar

﴿يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ﴾ da namazı dürüst kırlar - « وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ﴾

» mısdağınca rablarının huzurunda likasına ereceklerine kani' olarak kırlar. Ve bu suretle maddeten ve

ma'nen temizlenirler. ﴿وَمَنْ تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ﴾ temizlenen de ancak

kendisi için temizlenir, fevzlanır. Bu işte vizir çekmenin tam zıddıdır. Ya'ni insanlar bu ikiden hali değildir.

Ya vizir çekecekler veya vizirden temizleneceklerdir. Vizir çekenler başkasının vizirini çekmeyeceği gibi,

nefislerini iymanı kâmil ve ahlâkı fadıla ve a'mali sâliha ile temizleyenler de sırf kendi menfaatlerine olarak

temizlenmiş olurlar ﴿وَالَىٰ اللَّهُ الْمَصِيرُ﴾ öyle ya akıbet gidiş Allahadır. - Herkes ona

göre mükâfat veya

Sh:»3987

mücazatını alacaktır. 19. ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ﴾ - bu cümle de mü'min

ile kâfirin temsilî olmak üzere yukarı ki « وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانُ » üzerine ma'tuf denilmiş ise

de « إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ » hukmünün tavzihî siyakında istinaf olması

bizce daha muvafıktır.

23. ﴿إِنْ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ﴾ sen ancak bir nezîrsin - bir habercisin, müseytir musallat

değilsin, ya'ni, kasır, beşîr olmaktan ihtiraz için değil, fi'len azâb me'muru olmaktan ihtiraz içindir. Netekim

buna tenbih için 24. ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا﴾ buyurulmuştur.

﴿وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾ ve hiç bir ümmet yoktur bir nezîr geçmiş

olmasın - şu halde Arabda da geçmiştir. Sûrei Kasasda beyan olunduğu üzere Tevratdan evvel kurunîülâda

geçmiştir, fakat kurûnîvustâda, ya'ni, Mûsâdan bîseti seniyyeye kadar geçmedi.

﴿٢٧﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ
ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيْضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ
أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٢٨﴾ وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ وَأَلْأَنْعَامِ
مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ
اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا

الصَّلَاةَ وَانْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ
تُبُورًا ﴿٣٠﴾

Sh:»3988

﴿٣٠﴾ لِيُوقِيَهُمْ أَجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ
﴿٣١﴾ وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٣٢﴾ ثُمَّ أَوْرَثْنَا
الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ
مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بإِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ
الْكَبِيرُ ﴿٣٣﴾ جَنَّاتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ
مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٣٤﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ
لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٥﴾
الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا
يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ
لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ

نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ ﴿٣٧﴾

Sh:»3989

﴿٣٧﴾ وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرَجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ
الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوْلَمْ نَعْمَرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمْ
النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿٣٨﴾

Meali Şerif

Görmedin mi Allah yukardan bir su indirdi de onunla bir çok meyveler çıkardı: renkleri başka başka,

dağlardan da yollar var, beyazlı kırmızılı, renkleri muhtelif, hem de kuzgûnî siyahlar 27 İnsanlardan:

hayvanlardan, davarlardan da kezâlik türlü renkleri var, ancak Allah saygısını kullarından bilenler duyar,

haberiniz olsun ki Allah azîz bir gafûrdur 28 O Allahın kitabını okur, ardınca gider olanlar ve namazı kılıp

kendilerine merzuk kıldığımız şeylerden gizli ve açık infak etmekte bulunanlar her halde öyle bir ticaret

umarlar ki hiç batmak ihtimali yoktur 29 Çünkü Allah ecirlerini kendilerine tamamen ödedikten başka

fadlından onlara ziyadesini verecektir, çünkü o hem gafûr hem şekûrdur 30 Kitaplar içinde o sana
vahyeylediğimiz kitab da önündekileri musaddık olmak üzere hak, ancak odur, her halde Allah, kullarına
habîr bir basîr bulunuyor 31 Sonra biz o kitabı kullarımızdan süzdüklerimize mîras kıldık, onlardan da
nefislerine zulmeden var, muktesid: orta giden var, Allahın izniyle hayırlarda ileri geçenler var, işte büyük
fadıl o 32 Adin Cennetleri: ona girecekler, orada ipektir 33 Ve şöyle demektedirler: "hamd olsun Allaha,
bizden o huznû giderdi, hakikaten rabbımız çok gafûr, şekûr 34

Sh:»3990

Fadlında bizi durulacak yurda kondurdu, burada bize yorgunluk gelmiyecek, burada bize usanç
gelmiyecek" 35 Küfredenlere gelince: onlara Cehennem ateşi var: hüküm verilmez ki ölsünler,
kendilerinden biraz azâbı da hafifletilmez, işte her nankörü böyle cezalandırırız 36 Ve onlar orada şöyle
feryad ederler: "ya rabbenâ, bizleri çıkar, yapa geldiklerimiz gayri yarar bir amel yapalım" ya size
düşünecek olanın düşüneceği kadar ömür vermedik mi ki, hem size Peygamber de geldi, o halde tadın,
çünkü zalimleri kurtaracak yoktur 37

27. ﴿الَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً﴾ - Burada yine Allah

tealânın tabiat üzerinde tasarruf ve rübubiyetini gösteren ve onu bir su gibi sebebi vahid altında muhtelif

havass ve isti'dad ile muhtelif mezhaherde muhtelif ecnas ve envaa ayıran iradesinin bir âyeti demek olan

istifa kanununun açık ve mühim bir ihtar ve tatbiki vardır. ﴿فَاخْرَجْنَا بِهِ﴾ - gıyabdan tekellüme

iltifattır. Ya'ni indirdik de obir su ile şunları çıkardık: ﴿ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا﴾ renkleri

muhtelif olmak üzere bir çok semereler, meyveler, mahsuller - demek ki onları çıkaran suyun tabiatı değil,

Allahın iradesidir ve semerelerin ihtilâf ve tenevvüu hâlikin muradıdır. Ma'ûm ki muhtelif olan meyvelerin

yalnız renkleri değil, daha bir çok havass ve tabiatleri de muhtelifir. Ancak renkleri pek zâhir olduğu için

onların zikriyle diğerlerinden iktifa olunmuştur. Hem bu yalnız nebatta değil

﴿وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيْضٌ وَحُمْرٌ﴾ dağlardan da cüddeler, yol yol alacalar var

-

CÜDED, « جيمك » zammiyle « جده » nin cem'idir. Cüdde, bir rengi diğer renkten ayıran yol gibi

hattı fâsıl, netekim « جيمك » fethiyle cedde dahi cadde demektir. ﴿وَعَرَابِيْبُ سُودٌ﴾ ve

kap kara, ya'ni koyu kuzgûnî siyah -

Sh:»3991

GARÂBÎB, « غَيْبِكِ » kesriyle « غَرِيبِ » in cem'dir. Grîbîb, siyahın şiddetlisi demektir ki te'kiden

mübelagası için kullanılır. İşte dağların taşlarında ve topraklarında böyle yol yol muhtelif alacalarda sâde

bir tesadüf eserinden ibaret değil, hâlıkın bir tahsîs ve tasfiyesidir. 28.

﴿وَمِنَ النَّاسِ وَالْدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ﴾

insanlardan, hayvanlardan da keza muhtelif renkleri vardır. - Bunlar da öyle surî ve ma'nevî

mazhariyyetlere ayrılarak seçilmişlerdir. Öyle ki insanlar içinde ilmi olanlar, olmiyanlar vardır.

﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ fakat Allah haşyetini, Allah

korkusunu, Allah saygısını kulları içinden ancak ulemâ duyar - ancak Allahı bilenler o saygıyı hissederler.

Ya'ni « إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ » buyurulduğu üzere Allah

saygısını müstemirren duyup da Peygamberin inzarından müstefid olacak ve binaenaleyh temizlenip

korunacak olanlar Allahı celâl-ü cemaliyle sıfatı kemaliyle bilen ehli ilimdir. Çünkü bir şey hakkında saygı

onun şanına olan bilgi ve bilginin derecesiyle mütenasib olur. Bir kulun da Allaha dair ilmi ne kadar kemalli

ise hasyeti de o nisbette kâmil olur. Onun için Resulullah « أَنَا أَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وَاتَّقَاكُمْ »

demiştir. Niçin Allahı bilmek hasyete sebep oluyor. ﴿إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ﴾ çünkü Allah

bir azîz gafûrdur - yalnız bir gafûr değil, azîz bir gafûrdur. Sâde bir gafûr olsa idi, onu bilmek belki nazlanmağa, mağrur olmağa, hiç korkusuz ümid bağlanmağa sebep olabilirdi. Fakat Allah yalnız gafûr rahîm değil, azîz, hiç bir sebebe mağlûb olmıyan, hiç bir kanun altına alınmak ihtimali bulunmıyan, dilediğini dilediği anda kahr-ü tedmir eden çok kuvvetli, çok azametli galib kahhar bir gafûrdur. Mağrifeti çok olduğu gibi ıkabı, intikamı da çok şiddetlidir. Onun için Allahı bilmiyenler her haltı ederler. Onu bir kul ne kadar iyi bilirse o kadar

Sh:»3992

çok saygılı o kadar çok ihtiramlı olur. Bununla beraber ulemânın saygısı, haşyeti, korkusu ne kadar yüksek olursa ümidi de o nisbette çok olacağı unutulmamalıdır. Çünkü 29.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ﴾ ya'ni Allahın kitabını vird ederek
﴿وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ﴾ ve onlarla beraber namazı dürüst
﴿وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَاطَانِيَةً﴾ kendilerine merzuk kıldığımız

şeylerden gizli ve açık nasıl ıktiza ederse öyle infak edenlere, ya'ni Allahın kitabındaki ahkâmın icrası için

﴿يَرْجُونَ تِجَارَةً﴾ öyle bir ticaret ümid ederler ki

﴿لَنْ تَبُورَ﴾ asla batmak, iflâs etmek ihtimali yoktur 30.

tamamiyle ödeyecek, hem de fadlından artırıp ziyadesini verecektir. ﴿انْهٓ﴾ çünkü o - Allah

﴿غَفُورٌ شَكُورٌ﴾ hem gafûr, hem şekûrdur. - Onun izzetini saydıklarından dolayı mağrifetiyle

günâhlarını bağışlar, hizmetlerinin fazlasıyla takdir edip sayılarını çok meşkûr kılar. Çünkü izzet, küfr-ü

küfrana karşı kahrı iktiza ettiği gibi hizmet ve şükrana karşı da in'am ve ikramı iktiza eyler. Şu halde Allaha

en çok haşyeti olan ulemâ olunca Allahın kulları içinde en çok tekrim buyurduğu da ulemâ olmuş olur. Bu

haysiyettedir ki «رُتْبَةُ الْعِلْمِ أَعْلَى الرُّتْبِ» dir. İlmî bu ehemmiyeti de yalnız nazarı

haysiyetiyle değil, amelî haysiyetiyledir. Zira yukarıda «وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ»

buyurulduğu gibi burada da haşyet ve meşkûriyyetin bu haysiyete ibtinası gösterilmektedir. Şimdi de

istifayı ilâhîde kitabların en güzîdesi Kur'an, ilmini vahyi haktan alan Peygamberler içinde de en güzîde

Muhammed Mustafa,

Sh:»3993

ümmeîlerin içinde en güzîdesi ümmeti Muhammed, onlar içinde de en güzîdesi hamelei Kur'an olan ulemâ

olduğu ihtar olunmak üzere buyuruluyor ki 31.

﴿وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ﴾ kitablar içinde sana vahy ile

gönderdiğimiz kitab işte ﴿هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ öndekileri

musaddık ve mümeyyiz olmak üzere hakk olan da ancak odur. Diğerlerinde onun tasdikına ıktıran etmiyen

noktalar ma'mulünbih olamaz. ﴿إِنَّ اللَّهَ بَعَادَهُ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ﴾ şübhe yok ki Allah,

kullarına her halde habîr, basîrdir. - Bâtin ve zâhirleriyle bütün hususiyetlerini muhîttir. Onun için seni lâyük

görmese idi bunu sana vahyetmez, seni böyle hatemül'enbiya Muhammed Mustafa kılmazdı 32.

﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ﴾ sonra o kitabı ya'ni Kur'anı

﴿الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾ kullarımızdan ıstıfa eylediğimiz güzîdelere mîras

kıldık - ya'ni senden sonra ona ümmetin olan kullarımız içinden seçip beğendiğimiz süzme kulları ona vâris

kıldık, bu suretle ümmeti Muhammed ve en müterakkı en süzme ümmet olduğu gibi onlar içinde de en

güzîdeleri hamelei Kur'an olarak Peygambere vâris olan ulemâdır.

﴿فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ﴾ Ki onlar içinden de kimisi nefsine zalim - kitaba vâris olduğu

halde gereği gibi tilâvet ile amel etmiyecek ﴿وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ﴾ kimi de muktesid, orta - gâh

amel ediyor gâh etmiyor ﴿وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنِ اللَّهِ﴾ kimisi de

Allahın izniyle hayırlarda ileri gider. - Hayırlar da öne geçer, imam pişüva olur ki işte asıl vârisi Peygamberî

olan «

«وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

medihasına mazhar bulunanlar onlardır. ﴿ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ﴾ işte fadlı kebîr

budur. - Böyle hayratta sabık olup ileri geçmektir.

Sh:»3994

Şöyle ki: 33.

﴿جَنَّاتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا﴾ الخ ۰۰۰ - ﴿يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ
﴿مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا﴾ orada altın bileziklerden ziynetlenecekler, hem de inci, altın bilezikler.

Allahü a'lem: Dünyada o hayırları yapmak için ettikleri infakları kazanmalarına sebep olan san'atler

yükselmelerine vasıta olan sâlih amellerdir. Bundan dolayı olsa gerektir ki «san'at altın bileziktir» sözü

bizde meşhur mesel olmuştur. İnci de safadan kinayedir. 35. ﴿دَارَ الْمُقَامَةِ﴾ ya'ni dârî ikamet,

ikametgâh, vatani ikamet, kalınacak yürd 37.

﴿أَوَلَمْ نَعْمَرِكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ﴾ ya düşünüp anlayacak kimsenin

düşüneceği kadar bir müddet sizi muammer kılmadık mı? - Tecrube zamanı dahi ta'bir olunan bu müddeti

yaşayan bir kimse için hâlıkını bilememekte özür kalmamıştır. Bu müddet, hakkında muhtelif rivayetler varid

olmuştur. Altmış, kırk altı, kırk, sinni bülûğ yirmi, yirmiden altmışa kadar denilmiş ise de hakikatini Allah bilir.

Bülûğdan sonra her vefat eden hakkında bu müddet tehakkuk etmiş demektir. Altmış, Peygamberden

merviy olduğu üzere a'zamîsi demektir. Ya'ni bundan sonra küfre hiç ma'ziret kalmıyor demektir.

﴿وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ﴾ bu da fûrî ahkâma nazaraandır.

﴿٣٨﴾ إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ
بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿﴾

Sh:»3995

﴿٣٩﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ
كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ
الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ﴿٤٠﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ
الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ
لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَى بَيِّنَتٍ مِنْهُ
بَلْ إِنَّ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ﴿٤١﴾ إِنَّ اللَّهَ

يُمْسِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِن زَالَتَا إِنْ أَمْسَكْتُهُمَا
مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٢﴾ وَأَقْسَمُوا
بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَعْنٌ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لِيَكُونُنَّ أَهْدَى مِنْ
أَحَدَى الْأُمَّمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَازَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٣﴾
اسْتَكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ
إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ
اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٤﴾

Sh:»3996

﴿٤٤﴾ أَوْلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ
مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا
﴿٤٥﴾ وَلَوْ يُوَاحِدُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى
ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ
أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا ﴿٤٦﴾

Meali Şerifi

Şübhe yok ki Allah, Göklerin ve Yerin gaybine âlimdir. Elbette o sînelerin künhünü bilir 38 O ki sizleri Yer yüzünde halîfeler kıldı, o halde kim küfrederse küfrü kendi aleyhinedir. Kâfirlere küfürleri rablarının kütünde buğzdan başka bir şey artırmaz kâfirlere küfürleri hasardan başka bir şey artırmaz 39 De ki gördünüz a o Allahın berîsinden yalvardığınız şeriklerinizi? Gösterin bana onlar bu Arzdan hangi cüz'ü yaratmışlar? Yoksa onların gökler de mi bir ortaklığı var? Yoksa kendilerine bir kitab vermişiz de ondan bir beyyine üzerinde mi bulunuyorlar? Hayır o zalimler birbirlerine aldatmadan başka bir va'dde bulunmıyorlar 40 Doğrusu Gökleri ve Yeri zeval buluvmelerinden Allah tutuyor, celâlim hakkı için zeval buluverirlerse onları ondan başka kimse tutamaz, o cidden halîm bir gafûr bulunuyor 41 Yeminlerinin en kuvvetlisiyle Allaha kasem de etmişlerdi ki: billâhi kendilerine inzar edici bir Peygamber gelse her halde ilerideki ümmetlerin en birincisinden daha kabiliyyetli olacaklar, daha iyi yola geleceklerdi, fakat kendilerine inzar edici bir Peygamber geldiği vakit onlara sırf bir ürküntü artırdı 42 Yer de bir kibirlenme ve bir sui kasd düzeni, halbuki fena düzen ancak sahibinin başına geçer, o halde evvelkilerin sünnetinden başka ne gözetirler 43 O halde Allahın sünnetine bir tebdil bulamazsın,

Sh:»3997

Allahın sünnetine bir tahvil de bulamazsın 44 Ya Yer yüzünde gezip bir bakmadılarda mı? Kendilerinden

evvelkilerin akıbeti nasıl olmuş? Halbuki onlar onlardan daha kuvvetli idiler, Allah, ne Göklerde ne Yerde

hiç bir şeyin onu âciz bırakmasına imkân-ü ihtimal yoktur. O hiç şübhesiz alîm bir kadîr bulunuyor 45

Bununla beraber Allah insanları kesibleriyle hemen muâhaze ediverecek olsa yer yüzünde bir deprenen

bırakmazdı ve lâkin müsemmâ bir ecele kadar onları te'hîr buyurur, nihayet ecelleri geldiği vakit işte o vakit,

şübhe yok ki Allah kullarını basîr bulunuyor 46

39. ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ ط﴾ O odur ki sizi Yer yüzünde

halîfeler kıldı - hılâfet verip bundan böyle ahkâmı ilâhiyyenin icrasına me'mur eyledi, bu âyet, ümmeti

Muhammede istikbalin hükûmetini va'deden gayb haberlerindedir. Mekkede bu Sûrenin nâzil olduğu

zaman düşünülürse bu âyetin ne büyük mu'cizeyi tazammun etmekte olduğu kolaylıkla it'raf olunur. Şübhe

yok ki bu çok büyük ni'mettir. ﴿فَمَنْ كَفَرَ﴾ imdi her kim küfreder: böyle bir ni'mete karşı nankörlük

eyler de iman ve şükür yolunu tutmazsa ﴿فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ ط﴾ küfrü sırf kendi aleyhinedir. - Cezasını

kendi çeker, öyleya

﴿وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا﴾ kâfirlere küfürleri

rablarının indinde mebğuz olmaktan başka bir şey artırmaz. Küfür, bir küfran, bir nankörlük olmak itibariyle

Allah yanında mebğuz, mağdub, menfur olmaktan başka bir netice vermez

﴿وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرَهُمْ إِلَّا خَسَارًا﴾ ve kâfirlere küfürleri hasardan

başka bir şey artırmaz.- Çünkü iymansızlık hem mahrumiyet hem de sebebi felâkettir. Ya Resul 40.

﴿قُلْ﴾ de

Sh:»3998

ki ﴿أَرَأَيْتُمْ﴾ gördünüz mü?

﴿شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ Allahın berisinden çağırduğunuz

şeriklerinizi? Ya'ni Allaha şerik koşarak taptığınız veya namına da'vet eylediğiniz ma'budlarınızı

﴿أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ﴾ gösterin bana bu Arzdan neyi, hangi cüz'ü

halk etmişler? - Müstekillen yaratmışlar da siz onlara tapıyor, onlara yalvarıyorsunuz, halkı onlara

çağırıyorsunuz? ﴿أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ﴾ Yoksa onların Semâlarda mı

ortaklıkları var?- Arzdan hiç bir parçayı bil'istiklâl yaratmadılarsa da Göklerde halk veya diğer bir hüküm ve

tasarruf itibariyle Allaha iştirâkleri mi var? Hâşâ ne o, ne de o, hiç biri de olmadığı apaçık ma'lûm iken nasıl

olur da siz onlara tapar veya da'vet edersiniz? o ne cehalet, ne hamakat, ne haksızlık?...

﴿أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا﴾ yoksa biz onlara bir kitab vermişiz de

﴿فَهُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْهُ﴾ kendileri ondan bir beyyine üzerinde mi bulunuyorlar - Yerde

Gökte bir şirketleri olmadığı ma'lûm olmakla beraber biz onlara ma'budluk pâyesi verdik, ülûhiyyetimize

şerik kıldık diye ellerine bir kitab, bir ferman vermişiz de bundan dolayı açık bir delîle, kat'î bir huccete mi

mâlik bulunuyorlar? ﴿بَل﴾ hayır

﴿إِنَّ يَعِدُّ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا﴾ yalnız zâlimler

birbirlerine sâde bir gurur, sırf bir aldanış va'deder dururlar - onlar bizim Allah yanında şefaaticilerimizdir

diye selefler halefleri başlar geridekileri aldatır giderler. Bu âyetin hükmü yalnız putperestlere değil,

Allahdan başka gerek put, gerek Melek, gerek Mülûk ve gerek diğer her hangi bir şey'e tapan müşriklerin

hepsine amm-ü şamil olduğunda şübhe yoktur 41.

﴿إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا﴾ şübhe

yok

ki Gökleri ve Yeri zeval buluvmelerinden Allah tutuyor - ya'ni şirk ve zulüm öyle fena, o kadar büyük cinayettir ki onun şeametinden Yerler Gökler yıkılır, çünkü onlar ancak adl-ü hakk ile kaimdirler. Hakkın müvâzenesi bozulunca kendilerini tutamazlar. Zatlarında mümkün olduğu için vücudlarında bekalarında da kendileri kendilerine kâfi değildirler. Onun için haksızlık nizamı âlemi ifsaddir. Allaha şirk ise en büyük zulm olduğundan müşriklerin meydan alan zulm-ü fesadlarıyla âlem yıkılmak üzere bulunuyor. Fakat Allah tealâ onların vakti mukadderinden evvel zevallerini istemediği için tutuyor, muhafaza buyuruyor da henüz

yıkılmıyorlar. ﴿وَلَعْنُ زَالَتَا﴾ kasem olsun ki, eğer zevale irirlerse

﴿اِنْ اَمْسَكَهُمَا مِنْ اَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ﴾ onları ondan sonra - o zevalden sonra, yâhud

Allahdan başka - hiç bir tutacak yoktur ﴿اِنَّهٗ كَانَ حَلِيْمًا غَفُوْرًا﴾ o cidden halîm ve

gafûr bulunuyor. - Zira şanı celâline karşı yapılan o şirk ve zulüm yüzünden «

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا

» mazmununca yıkılmak üzere bulunan Gökleri ve Yeri tutuyor 42.

﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَعْنُ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لِيَكُونُنَّ

﴿أَهْدَى مِنْ إِحْدَى الْأُمَّةِ﴾ - çünkü Kureyş Ehli kitabın Peygamberlerini tekzip ettiklerini

işitmişler ve şöyle demişlerdir: Allah, Yehûd ve Nesarâya lâ'net etsin eğer bize bir Resul gelse idi her halde

biz ümmetlerin her birinden daha hidayetkâr olurduk ﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ﴾ sonra da

kendilerine bir Peygamber, ya'ni Muhammed aleyhissalâtü vesselâm geldiği zaman

﴿مَازَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا﴾ onlara fazla bir ürkeklik verdi - yeminleri gibi hakkı kabul değil de

haktan

Sh:»4000

bir kaçınma. 43. ﴿اسْتِكْبَارًا فِي الْأَرْضِ﴾ Yer yüzünde bir kibirlenme, yâhud

kibirlendikleri için ﴿وَمَكْرَ السَّيِّئِ﴾ ve kötülük mekri, suikasd düzeni «

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ

» mantukunca o Peygambere suikasd tertibi

﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾ halbuki kötü mekir sırf sahibinin,

ya'ni yapanın başına geçer - netekim onların mekri de «Bedr» de başlarına geçti

﴿فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ﴾ demek ki onlar da sırf evvelkilerin

sünnetine bakıyorlar - evvelki tekzip eden, kötülük yapan ümmetlerin başlarına gelen sünnetullahı, kanunı

ilâhîyi gözetiyorlar ﴿فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا﴾ o halde Allahın sünnetine bir

tebdil bulamazsın - hakkı tekzip edenlere ve kötülük yapanlara azâb kanununu dini islâm neshedecek

değildir. ﴿وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا﴾ ve Allahın sünnetine bir tahvil de

bulamazsın - o azâbı müstehakk olanlardan başkasına çeviremezsin de: 44.

﴿أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ﴾ Arzda dolaşıp da bir bakmadılar da mı? - Mâkabline

istişhaddir. Ya'ni Şama, Yemene ve İraka ticaret ve sair her hangi bir sebeble seyr-ü seferinde hiç bakıp

görmediler de mi? Peygamberlerini dinlemeyin geçmiş ümmetler şu Arzda nasıl helâk olmuşlar, yurdları

nasıl harabelere dönmüş ﴿وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً﴾ halbuki onlar o Âdlar, Semûdlar,

kendilerinden çok kuvvetli idiler - Allahın emirleri dairesinde hareket etmedikleri için azâb kanunlarıyla

kökleri kazında

﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾

ne Gökler de ne Yerde hiç bir şeyin Allahı âciz bırakmak ihtimali yok

Sh:»4001

﴿إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا﴾ çünkü o alîm bir kadîr bulunuyor. - Her şey'e karşı ilmi, kudreti

nihayetsiz olan zatı ecell ise hiç bir vechile âciz olmaz. Ya öyle de bu kadar kâfirleri müşrikleri neye

yaşatıyor da mahvedivermiyor? denilirse buyuruluyor ki 45.

﴿وَلَوْ يُوَاحِدُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا﴾ eğer Allah bütün insanları

kesibleriyle-kesb ettikleri günahlar yüzünden hemen muahaze ediverecek olsa

﴿مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرهَا مِنْ دَابَّةٍ﴾ yeryüzünde hiç bir deprenen bırakmazdı - İnsan

ma'siyetlerinin şeâmetinden bir hayvan bile kalmazdı demişlerse de deprener bir insan bırakmazdı

﴿وَلَكِنْ﴾ ma'nâsına olmak daha ma'kuldür. Çünkü şu fıkralardaki «هم» zamiri ukalâda zâhirdir.

﴿يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ o insanları

müsemma bir ecele kadar te'hîr eder - ki o Kıyamet günüdür ﴿فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ﴾ ecelleri

geldiği vakit da ﴿فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا﴾ şübhe yok ki Allah kullarına basîr

bulunuyor. - Hiç birini kaçırmaz, her ne kesibleri varsa ona göre hayre hayır, şerre şer cezalarını verir. Bu

cümle «عِبَادِهِ» vasfıyla ubudiyetini bilen kullara bir tesliyeyi iş'ar etmekle beraber umum için ağır bir

muâhazeyi ihtar eden heybetli bir inzardır. Ve işte bu hatimeyi bir heyecani belîğ ile doyurup yaşatmak için

sûrei «Yâsîn» aşkı: ilâhî ile çarpan bir kalbi vâsıl darabaniyle ta'kiyb ve tafsî edecektir. Şübhesiz basîrsin

yarab! Biz kullarını da bütün ahvalimizle görür gözetirsin, gözet, lütfi rahmetinle gözet ilâhî!.

